

VERHAAL

De woordenverzamelaar

Christoffel was veertien jaar toen hij er alleen voor kwam te staan. Toen hij klein was, was zijn moeder doodgegaan aan de pest. Nu ging ook nog zijn vader dood.

Even dacht Christoffel: nu zal ik wel in een weeshuis terechtkomen. Maar daarvoor was een jongen van veertien al te oud.

Het liefst van alles wilde Christoffel schrijver worden. Maar daarvoor was hij nog te jong.

Er zat maar één ding op: hij moest een vak leren. Maar welk vak? Plotseling wist hij het: hij moest een drukker zien te vinden die hem als leerling in dienst wilde nemen. Dan had hij meteen onderdak. Zijn leermeester zou hem kunnen leren de boeken te drukken die hij zelf wilde schrijven.

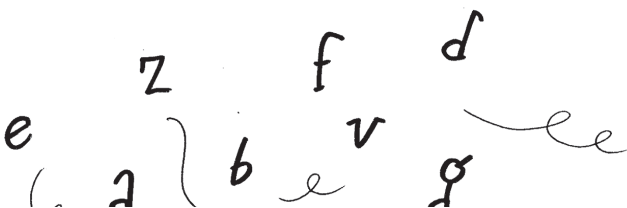
Gelukkig was Christoffel goed in taal. Latijn, Frans en Spaans, hij kon het lezen, schrijven en spreken.

Eerst probeerde hij in Parijs aan werk te komen. Maar Parijse drukkers vroegen een hoop geld voor hun opleiding. Zo veel geld had Christoffel niet.

Na een poosje rondzwerven kwam hij terecht bij een boekhandelaar in Caen. De eigenaar, Robert Macé, was van alle markten thuis: van het drukken en binden tot het verkopen van boeken.

‘Je kunt bij mij beginnen als leerling-boekbinder,’ zei meester Robert. ‘Ik geef je eten en een bed. Maar voor de opleiding moet je betalen.’

‘Mijn vader heeft me wat geld nagelaten,’ zei Christoffel. Hij legde zijn leren buidel op tafel.

Meester Robert woog de geldbuidel op zijn hand. 'Je bent aangenomen,' zei hij. 'Je opleiding duurt tien jaar. In die tijd werk je alleen voor mij. Daarna ben je vrij om te gaan.'

In tien jaar leerde Christoffel alle kneepjes van het boekbindersvak. Als hulpje van de andere binders stond hij elke ochtend als eerste op. Elke avond ging hij als laatste naar bed.

Omdat hij een goede leerling was, mocht hij al snel moeilijke klusjes doen, zoals het stempelen van wapens op de leren boekbanden. Of het versieren van die banden met kleurlak of bladgoud.

Christoffel was vierentwintig jaar toen meester Robert hem bij zich riep.

'Je tien jaren zijn om,' zei hij. 'Je bent nu vrij om bij een andere drukker of binder te gaan werken. En je bent vrij om een vrouw te zoeken en te trouwen. Maar ik wil het liefst dat je blijft. Dan zal ik je vanaf vandaag betalen voor je werk. Zeg maar wat je wilt.'

'Ik wil graag met Jeanne trouwen,' zei Christoffel. 'We zijn van plan om samen naar Parijs te gaan.'

'Dat dacht ik wel,' zei meester Robert. 'Ik had al gemerkt dat je een oogje had op mijn dienstmeisje. Mijn zegen hebben jullie.'

Niet veel later trouwde Christoffel met Jeanne. Samen verhuisden ze naar Parijs. Christoffel probeerde er opnieuw aan werk te komen. Maar dat viel nog altijd niet mee.

'Misschien heb ik meer kans als we naar Antwerpen verhuizen,' zei Christoffel op een dag. 'Ik zou

n

g

e

n

m

g

x

z

Z

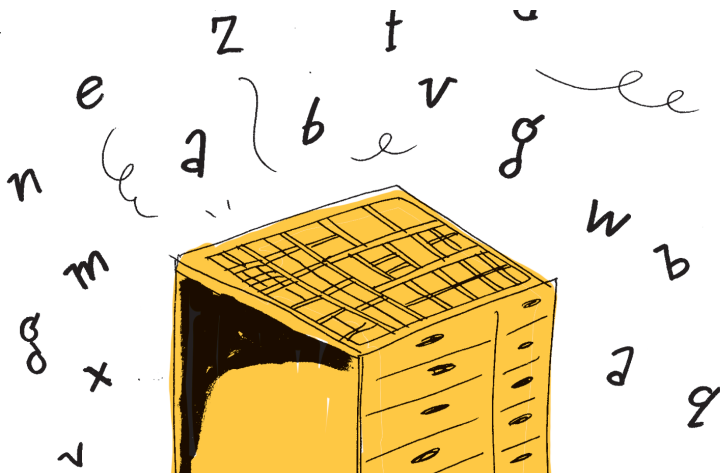
G D { B }

n

e

a

wel willen proberen om daar een eigen drukkerij op te zetten.' Samen met zijn vrouw zijn pasgeboren dochter reisde Christoffel naar Antwerpen.

Een eigen bedrijfje beginnen ging makkelijker dan gedacht. Moeilij-

ker was het om de taal van zijn nieuwe land te leren: het Nederlands. Christoffel ging op zoek naar iemand die hem kon helpen. Hij kwam terecht bij een leraar die zei: 'Maak maar een lijst van alle moeilijke woorden die je tegenkomt. Dan help ik je om die woorden uit je hoofd te leren.'

Zo begon Christoffel met het verzamelen van woorden. Elk nieuw woord schreef hij op. In het Nederlands en in het Latijn. In het Frans schreef hij erbij wat het woord betekende. De lijst groeide en groeide.

Dat bracht Christoffel op een idee.

'Weet je wat ik doe?' zei hij tegen Jeanne. 'Ik maak een woordenboek van de Nederlandse taal. Zo'n boek bestaat nog niet.'

'Heb je daar wel tijd voor?' vroeg Jeanne.

Jeanne had gelijk. Christoffel kreeg steeds minder

tijd had voor het verzamelen van woorden. Hij liet letters gieten. Hij liet kasten maken om die letters in op te bergen. In de onderkasten bewaarde hij de kleine letters en in de bovenkasten de grote letters. Kasten vol taal. Zijn drukkerij werd de grootste van de stad. Maar zijn woordenverzameling bleef klein.

‘Waarom vraag je niet een van je medewerkers om je te helpen?’ stelde Jeanne op een dag voor. ‘De man die door jullie Kiliaan genoemd wordt, is een echte talenman.’

‘Je bedoelt Cornelis Kiel?’ zei Christoffel. ‘Ik zal het aan hem vragen.’

‘Of ik mee wil helpen aan het eerste Nederlandse woordenboek?’ vroeg Kiel verbaasd. ‘Ik ben maar een eenvoudige Brabander.’

‘Jouw Brabants is mij Nederlands genoeg,’ antwoordde Christoffel.

En Kiel ging aan de slag. Hij verzamelde duizenden woorden. In het Nederlands en in het Latijn. Die woorden werden gedrukt op vijfhonderd bladzijden. Het woordenboek was eindelijk af.

Het boek kwam terecht in bibliotheken, op universiteiten, bij schrijvers en vertalers. De woorden van Kiel werden zinnen in bijbels, gedichten en verhalen.

Zo is de Nederlandse taal veel dank verschuldigd aan een Franse weesjongen die drukker werd in Antwerpen. En als iemand zich afvraagt waarom er zo veel Brabantse woorden in de taal zijn terechtgekomen, dat is de schuld van een talenwonder uit Brabant.

Hoe het verderging met Christoffel

De drukkerij van Christoffel werd de grootste ter wereld. Hij kwam in de problemen toen Philips II aan de macht kwam. Christoffel was niet langer vrij om te drukken wat hij wilde. Hij vluchtte naar Leiden en ging daar verder met zijn werk. Pas na negen jaar durfde hij terug te gaan naar Antwerpen.

Christoffel werd vader van vijf dochters. Een van zijn dochters trouwde met Jan Moretus. Toen Christoffel stierf, nam Jan de zaak van hem over.

De drukkerij van Plantijn en Moretus is nu een beroemd museum. Als je over de drempel van dat museum naar binnen stapt, neemt de geur van inkt je mee naar de tijd dat Christoffel Plantijn zijn woorden verzamelde en op papier drukte.

Een kleine verzameling mooie Vlaamse woorden

goesting.....zin
 karottentrekker.....komediant
 kraantjeswater leidingwater
 muizenstrontsjeshagelslag
 nonkel oom
 buizen een onvoldoende halen
 foefelen.....sjoemelen
 kuisen schoonmaken
 kleed jurk
 een foto trekken.....een foto nemen

